

Stöttning vid instruktioner till nyanlända elever

Podcasten finns att lyssna på här:

<https://soundcloud.com/skolverket/stottning-vid-instruktioner-till-nyanlanda-elever>

(intromusik spelas)

Berättarröst: Du lyssnar till en podd som är en del av Skolverkets webbkurs Fritidshemmets undervisning. Du kommer nu få lyssna till Caroline Bötrius, utvecklingsledare i Norrköpings kommun, som reflekterar kring hur vi på fritidshemmet kan tänka kring vilka instruktioner vi ger våra nyanlända elever.

Caroline: Hej! Jag ska försöka sätta ord på vad instruktioner kan innebära på fritidshemmet. Och då skulle jag vilja att du som lyssnar stannar upp ett tag och funderar kring de här frågorna som jag lyfter nu. Hur många instruktioner möter våra barn på fritidshemmet? Hänger eleverna med? Hänger våra nyanlända elever med? Det är en utmaning att vara ny i språket, att vara ny på fritidshemmet och vara nyanländ. Och då ska vi lägga till instruktioner. Om vi stannar upp ytterligare en liten stund och funderar på hur många instruktioner ges på just fritidshemmet och att det är ganska krävande att ta till sig instruktioner. Och då med ett helt nytt språk, en helt ny arena. Jag kanske aldrig som barn har varit på ett fritidshem. Miljön är helt ny, pedagogerna är nya, mina kamrater är nya. Jag kanske några från skolan, men vi slänger oss... Jag kallar det så och ler lite när jag säger att vi slänger oss med mycket ord och begrepp som vi kanske tar för givet som vuxna och även som barnen känner igen. Det kan vara mellanmål, mellis. Det kan vara samling, utelek. Vad betyder utelek för mig som är helt ny i språket? Fri lek, är man fri när man leker då eller vad menas med just fri lek? Skapande, vad gör man när man skapar? Vad innebär det? Eller att stanna och fundera kring olika spel. Det är ju vanligt att vi spelar mycket spel. Vi kanske spelar fia med knuff. Och jag kanske har varit två veckor i Sverige och har fått lära mig att man inte får knuffas i verkligheten. Det är något som jag har snappat upp som nyanländ, jag har varit en stund i Sverige. Och nu helt plötsligt ska man spela ett spel, fia med knuff. Man ska faktiskt knuffa ut någon. Bara att stanna och fundera som pedagog, ”ja, men vad ställs våra nyanlända barn inför?” Hur många gånger har du själv lett och skrattat och tittat och läst instruktioner och tyckt att du har läst dem många gånger. Vad har du för strategier själv som vuxen när du inte förstår ett nytt spel som du ska spela med barnen på fritidshemmet? Vad gör du då? Jag har skrattat många gånger och tänkt att ”ja, men om jag läser högt så känns det bättre”. Och så läser jag högt en gång till och kommer på att det hjälper inte alltid. Jag måste få uppleva, jag måste få prova och jag måste få samtala med fler än en, jag klarar kanske inte det här själv.

(pausmusik spelas)

Caroline: Många gånger på fritidshemmet och vi som är lärare på fritidshemmet ges instruktioner muntligt. Det är inte så ofta det är nedskrivet. Finns det nedskrivet? Finns det bilder? Kanske det är så att det ska finnas instruktioner på flera språk? Det kan finnas

flerspråkig personal på just fritidshemmet. Det är inte alla som har tillgång till det, men om vi har tillgång till det, hur kan vi stärka instruktioner med att få det på fler språk än svenska? Och det står tydligt i läroplanen att vi ska samtala om lika texttyper. Och en texttyp är just instruktioner. Och då vill jag vara tydlig med att säga att det är ju inte bara skriven text, utan det är även muntliga instruktioner. Sen ska vi även tänka kring demokratiska principer, att vi ska vara delaktiga på fritidshemmet. Det handlar om att vara delaktig, att förstå vad det är vi ska göra för någonting. ”Vad går det här ut på? Vad går den här leken ut på?” Och ”vad går den här samlingen ut på? Hur gör vi när vi har samling?” till exempel. Oftast samlas vi och talar om vad som ska hända på fritidshemmet, det gör vi lärare i fritidshem. Då är det ofta många barn, det sker ofta muntligt. Hur kan vi då tänka att vi kan förstärka? Kan vi låta barnen prata två och två och fundera, ”ja, men vad vill vi göra?” Vad som erbjuds, kan vi prata två och två och hjälpa varandra? Det behöver inte alltid vara de vuxna. Hur presenterar vi nya lekar? Ofta är det väldigt många instruktioner som är i flera led. Det kan handla om regellekar, även rollekar som bygger på instruktioner för att klara av leken. Här är det utmanande. Jag ska fungera socialt, jag ska våga leka och sen ska jag förstå som nyanländ elev, vad det är som förväntas av mig i till exempel en regellek. Vad går den ut på? Alla andra förstår, men jag som är ny i språket behöver extra mycket stöd från en vuxen. Sen behöver vi stanna och fundera kring, ”hur gör vi när vi låter barnen påverka innehållet av aktiviteter på fritidshemmet?” Att välja aktiviteter, det kan vara svårt att välja en aktivitet om man inte riktigt vet vad det handlar om. Vad går det ut på?

(pausmusik spelas)

Caroline: Vi kan också landa i att ställa oss frågan: ”vad är instruerande text för någonting?” Men som jag sa tidigare så sker det både muntligt och skriftligt. Det här behöver vi visa tydligt för barnen som är nyanlända, att det görs i en viss ordning. Det kanske står ett, två, tre, varför gör det det? Jo, det är för att vi ska göra som det som står som nummer ett först. Oftast är det imperativ: sätt, ställ, lägg, klipp, tryck, ”jaha, det är alltså saker som jag ska göra som bygger på varandra”. Det här är min erfarenhet att det här behöver vi prata och synliggöra i både text och bild för våra nyanlända elever. Och vad händer om man inte gör det här i den speciella ordningen? Jag kommer ihåg när jag har bakat med nyanlända elever på fritidshemmet och då så pratade vi just om hur ett recept är uppbyggt. Vi bakade och vi gjorde saker och vi provade den här sockerkakan och till slut så åt vi den. Och då var det ett barn som sa till mig, ”men Caroline, man kan ju inte äta sockerkakan innan man har lagat den”. Nej, just det. Och vad var syftet med den här instruktionen? Jo, det var just att följa den i en speciell ordning. Här tror jag att vi behöver stanna upp lite som lärare i fritidshemmet och tänka, ”hur gör vi?” helt enkelt. Vi ger många muntliga instruktioner, många på en gång. Jag ska ge ett exempel som jag tror är ganska vanligt, som jag själv har gjort många gånger. ”Gå till tamburen”, eller hallen kan vi säga också. ”Sätt på dig överdragsbyxorna, tröja, jacka, mössa och vantar. Vänta utanför dörren, glöm inte att gå på toaletten om du behöver och tvätta händerna efter toalettbesöket”. Det är en rätt vanlig instruktion som sker dagligen, kanske med en nyanländ elev som är sex eller sju år. Och lyssna nu vad många instruktioner det var efter varandra om man är helt ny i språket. Då behöver vi fundera på, kan vi förkorta de här instruktionerna? Kan vi ge bildligt stöd? Kan vi använda modersmålet?

(pausmusik spelas)

Caroline: När vi kommer in på fritidshemmet, vad finns det för stöttning på väggarna i form av bilder? Kan man titta på en bild? Oftast så står veckans planering på vad vi ska göra på fritidshemmet, men det är inte så ofta det är bilder till det stödet. Det är jättebra att det står, att det är nedskrivet vad det är som kommer att hända under den här veckan. Men hur kan vi tänka att vi kan förstärka den här texten genom bilder till exempel? Kan vi använda smartboard? Kan vi använda ljud? Kan vi förstärka instruktionerna på flera språk genom att använda smartboard? Hur ser det här schemat ut som jag sa nu om det bara är text? Och är man ny, hur kan vi stötta och tänka kring föräldrasamverkan om man är helt ny i språket och inte har varit på fritidshem? Och även stöttning före en instruktion, under en instruktion och efter en instruktion. Vi vuxna är ständiga språkliga modeller för alla elever och här behöver vi lyfta in skillnaden i vardagsspråk och skolspråk. För det är ganska stor skillnad och tittar vi på instruktioner så kan de vara väldigt skolrelaterade. Det vill säga ett kunskapsrelaterat språk som kanske inte är så lätt att ta till sig. Avslutningsvis skulle jag vilja att du som lyssnar funderar över, "hur gör jag?" Hur kan vi få barnen involverade i att göra egna instruktioner? Kan de skriva, rita? De kanske kan spela in en instruktion som man kan använda när man ska spela spel, eller när man ska göra en lek så kan man titta på den. Vilket kan göra ett det förstärks och det utvecklas och man provar och man har någonting att utgå ifrån när man ska prova nya saker. Det här handlar om att du som är lärare i fritidshem är nyfiken, öppen och vill utveckla din verksamhet. Och det är jag helt övertygad om att ni som jobbar på fritidshemmet vill och önskar göra. Så då säger jag tack för mig och tack för att ni lyssnade.

(outromusik spelas)

Det här var en podcast från Skolverket.